

Než jim zvolili Pavla, tak se slibovalo...

Trapas vlády u Ústavního soudu, výmluvy na statistiky, rozebírá ekonom

- CZ24 News | 16. ledna 2024

ČESKO: Fialova vláda řešila valorizaci důchodů ve stavu legislativní nouze, protože její členové prý netušili, že by inflace za leden 2023 mohla dosáhnout výše 17,5 procenta. Na dotaz ústavního soudce Jaromíra Jirsy, jakou inflaci očekávali, odpověděl ministr Stanjura pět a Jurečka šest procent. Přitom ČNB prognózovala 16,2 procenta. „Bylo to před přímou volbou prezidenta. A o to šlo. Ale nyní se to budou snažit hrát na ekonomickou notu, že byli zaskočení, což ale nesvědčí o jejich kompetenci,“ říká pro ParlamentníListy.cz hlavní ekonom Trinity Bank Lukáš Kovanda k výmluvám ministrů při jednání Ústavního soudu.

Ústavní soud při svém rozhodování o tom, zda byla úprava mimořádné valorizace důchodů přijata v souladu s právem, bude především posuzovat, zda skutečně existovaly důvody pro vyhlášení stavu legislativní nouze. Ministr financí Zbyněk Stanjura si ve své svědecké výpovědi stál na svém, že novela o mimořádné valorizaci nemohla projít standardním legislativním procesem, protože Český statistický úřad oznámil inflaci za leden 2023 ve výši 17,5 procenta 10. února, a tak musel být pro tento případ vyhlášen stav legislativní nouze. Ústavní soud ovšem zajímalo, zda vláda – konkrétně Ministerstvo financí a rovněž práce a sociálních věcí – nemohla zvažovat dříve, že je třeba s valorizací něco udělat, a novelu nechat projít standardním legislativním procesem.

Hřebíček na hlavičku pak svými dotazy uhodil ústavní soudce Jaromír Jirsa, když se zeptal obou ministrů, jakou čekali na podzim roku 2022 inflaci směrem k začátku roku. Zbyněk Stanjura prý čekal okolo pěti procent, ministr práce Marian Jurečka šest procent. Ve skutečnosti však meziroční inflace za leden dosáhla 17,5 procenta. V té souvislosti je dobré připomenout, že Česká národní banka prognózovala už na začátku srpna 2022 index spotřebitelských cen (CPI inflaci) pro 1. čtvrtletí 2023 na 16,2 procenta. To by znamenalo, že ministři těchto klíčových resortů prognózu ČNB buď vůbec nečetli, nebo ji zcela ignorovali. Pokud by tuto prognózu vzali v potaz, půl roku před oznámením ČSÚ, že inflace za leden byla 17,5 procenta, mohli by ji zhruba v této výši podle odborného odhadu ČNB předpokládat.

Neřídít se prognózou ČNB je známkou nekompetence

„Myslím si, že je málo pravděpodobné, aby toto nevnímali. Česká národní banka má vysoce relevantní prognózy a vláda by k nim měla přihlížet. Oba ministři pochopitelně také. Pokud by nepřihlíželi, tak by to ukazovalo i na jejich určitou nekompetentnost, protože by ji měli zahrnout do svého postoje, který musí být opřen o expertní prognózy. A pokud někdo má kvalitní expertní tým makroekonomických prognostiků, je to v první řadě především Česká národní banka. Proto pokud by ministři nepřihlíželi k této prognóze, tak by to bylo odrazem jejich neznalosti nebo nekompetence,“ uvádí pro ParlamentníListy.cz Lukáš Kovanda, hlavní ekonom Trinity Bank, jehož udivuje, že ještě na začátku roku 2023 tito ministři nadále slibovali, že peníze bude vyplácena tak, jak podle platného valorizačního vzorce měla být.

To, že se ministři odvolávají na to, že nemohli s něčím takovým, jako je inflace 17,5 procenta, počítat, považuje za zvláštní. „To, že hrozí vystřelení inflace, se vědělo. Politici měli ve druhé polovině roku 2022 dostatek času, aby se na tu situaci připravili. Dokonce je řada ekonomů upozorňovala, že v oblasti penzí může přijít problém. Daleko pravděpodobnější je proto varianta, že z politického

důvodu nechtěli před prezidentskými volbami jakkoli naznačovat jakoukoli nejistotu ohledně výplaty penzí, protože tím by nahráli Andreji Babišovi, protikandidátovi pana Pavla. Kdyby politici pětikoalice jen náznakem zmínili, že nevyplatí důchody v plné výši valorizace, to by samozřejmě byla velká nahrávka na Babišovu smeč a ten by ji využil. Takže mnohem spíše byl tohle důvod, proč to vláda neřešila včas, než že by o tom nevěděla," myslí si Lukáš Kovanda.

Nemůžou říkat, že čekali, až bude po prezidentské volbě

Ale ještě v lednu či v únoru se Marian Jurečka dušoval, že se na penze prostě sahat nebude, což nebylo jediným porušeným slibem. „Premiér Fiala v listopadu 2022 veřejně říkal, že se nebudou zvedat daně. Pak došlo k zásadnímu myšlenkovému posunu, když po prezidentských volbách vláda zjistila, že má jediné několikaměsíční otevřené okno, kdy může dělat nepopulární opatření. A do tohoto okna vložila jak snížení valorizace, tak také konsolidační balíček. Vidím to jako politicky motivované, a cokoli se kolem toho bude říkat, jsou už jenom zástupné důvody. Mezi experty na výplaty důchodů i mezi ekonomy zaměřujícími se na penze bylo jasné už v roce 2022, že tu je problém, který se musí řešit. Ale neřešil se. Stejně tak kauza předčasných důchodů. Vláda se dlouho tvářila, že nebude zvedat daně a že je maximálně na straně důchodců, ale po prezidentské volbě se to zásadně změnilo. A asi není těžké domyslet si proč," podotýká hlavní ekonom Trinity Bank.

Minimálně od 10. listopadu, kdy oznámil Český statistický úřad říjnovou inflaci, do konce roku 2022 měli politici časové okno, v němž jim poradci měli říct, že v lednu bude vysoká inflace, a to se promítne v nutnosti dřívější a vyšší mimořádné valorizace v roce 2023. „Měli na to více než půldruhého měsíce. Ale bylo to před přímou volbou prezidenta. A o to šlo. Myslím si, že i to jim nějaký poradce řekl. Ale oni vůbec nechtěli vyslat jakýkoli signál, že se jakýmkoli způsobem dotknou penzí. Byly tam patrné známky politického zásahu. To nebylo motivováno ekonomicky. Ale nyní se to budou snažit hrát na ekonomickou notu, že byli zaskočeni, což ale nesvědčí o jejich znalostech a kompetenci. Potřebují vymyslet nějaké věcné ekonomické argumenty, protože u soudu nemohou říkat, že čekali, až bude po prezidentské volbě," upozorňuje Lukáš Kovanda.

Kdyby ÚS dal na Jurečku a Stanjuru, ztratí na hodnověrnosti

Podle jeho názoru je účelovost kroků vlády při valorizaci důchodů těžko zpochybnitelná. „Je tu celá řada indicií, které ukazují na to, že to bylo politicky účelově motivované rozhodnutí. Podle mě je těžké hledat věcné ekonomické argumenty pro to, proč s tím tak otáleli. To nedává žádný smysl, nota bene když už v roce 2022 byly prognózy velkého navýšení inflace. Upřímně nevím, jak by vlastně Ústavní soud mohl vůbec potvrdit to, co říkají oba politici, že byli překvapeni a zaskočeni. Vždyť to absolutně neodpovídá tehdejšímu konsenzu mezi experty ve druhé polovině roku 2022. Už jen kdyby soud potvrdil tuto Stanjurovu a Jurečkovu tezi, tak by se sám ocitl v poněkud složité situaci. Nikdo ho už napadnout nemůže, ale minimálně v té ekonomické obci by Ústavní soud částečně ztratil na své kredibilitě," domnívá se hlavní ekonom Trinity Bank.

To by tak významná a respektovaná instituce riskovat neměla. „Proto čekám, že si soud nevezme na triko to, že by to politikům spolkl i s navijákem. Ale i když jim to nespolkne i s navijákem, stejně je pak otázka, jak se rozhodne, zda při rozhodování ústavních soudců nakonec nezvítězí nějaké politické postoje. Argumentace vlády ale nemůže být opřena o to, že to nevěděli. To podle mě stojí až příliš na vodě. Jsou tam pak nějaké právní otázky týkající se pravé-nepravé retroaktivity. Spíš tam může vláda uspět, že pokud tedy nenastalo to období, kdy měla být červnová valorizace vyplacena, tak potud s tím šlo něco dělat. Tady bude jádro střetu a pak už je to čistě právní otázka. Ovšem argumentovat, že nepředpokládali tak vysokou inflaci, nemohou," poukazuje pro ParlamentníListy.cz Lukáš Kovanda na to, že vyhlášení legislativního stavu nouze se zdůvodňovat vládě bude jen velmi těžko.

ZDROJ: PL